

DIPLOMA DE ÎNNOBILARE ȘI BLAZON A UNOR ROMÂNI BĂNĂȚENI PRIBEGI (1667)

COSTIN FENEȘAN, DAN RĂPĂ-BUICLIU

După cedarea surprinzătoare către Poartă a Banatului Caransebeșului și Lugojului în toamna anului 1658, nobilimea și orășenimea din acele părți, aflată deopotrivă sub presiunea pătrunderii iminente a trupelor otomane și a situației confuze generate de războiul civil din Transilvania, s-au văzut puse în fața unei decizii capitale: fie să se salveze în comitatele învecinate ale principatului, unde destui bănățeni stăpâneau mici proprietăți imobiliare, ori să apuce, pur și simplu, toiagul pribegiei spre necunoscut, fie să rămână pe loc, pierzând avantajele statutului lor social într-o lume nouă, cu rânduieli complet diferite de cele de până atunci. Ce-i drept, Acațiu Barcsay, fost ban suprem, devenit principe și datorită cedării către Poartă a celor pe care ar fi fost dator să-i protejeze, le-a promis caransebeșenilor și lugojenilor o compensare în Transilvania a pierderilor suferite, prin părăsirea vetrelor strămoșești: mai întâi, chiar la 12 septembrie 1653, când le-a cerut imperativ să-și abandoneze locurile fără a opune vreo rezistență armată, promițându-le în schimb acordarea unor bunuri imobiliare echivalente¹; mai apoi, cu ocazia dietei de la Sebeș (24 mai-23 iunie 1659), când orașul Turda a fost stabilit ca loc de refugiu pentru pribegi². Numai că, mai ales în condițiile războiului civil care continua să epuizeze resursele Transilvaniei, toate cele promise au rămas mai mult vorbe goale. Caransebeșenii și lugojenii pribegi s-au văzut nevoiți să se descurce fiecare cum știa mai bine. Cei care dobândiseră înainte de 1658 diferite bunuri imobiliare, mai ales în comitatele Hunedoara și Alba de Jos, au reușit să-și păstreze cât de cât statutul social anterior. Ceilalți, urmându-și rosturile din vechea patrie, s-au dedicat fie carierei armelor, fie practicării meșteșugurilor, cu toții nutrind însă speranța, mărturisită pe față, că într-o bună zi vor reuși să revină la vatra străbună. Nu este, prin urmare, deloc surprinzător faptul că, aflați într-o pribegie dureroasă, caransebeșenii și lugojenii - continuând aieveau un *Caransebeș după Caransebeș* dincolo de hotarele ținutului lor - au ținut să-și rânduiască diferite probleme de stăpânire, legate de bunurile aflate pe

¹Pesty Frigyes, *Krassó vármegye története*, vol. IV, Budapesta, 1883, doc. 573, p. 353.

²*Monumenta Comititalia Regni Transylvaniae*, ed. Szilágyi Sándor, vol. XII, Budapesta, 1887, doc. XXVIII / 1, p. 299-301.

teritoriul pe care fuseseră obligați să-l părăsească, dar care continua, la fel de intens, să le stăruiască în amintire.³

Cei care se bucurau de statutul nobiliar - în cea mai mare parte mici nobili stăpânind proprietăți modeste sau simpli armaliști s-au străduit să obțină, acolo unde îi aruncase soarta, recunoașterea și respectarea nobilității lor, de multe ori la ani buni după nenorocirea din 1658⁴. Motivația lor, mai ales de ordin social și fiscal, este lesne de înțeles. Alții au năzuit ca, prestând slujbe sub arme și deopotrivă civile pe seama autorității princiare, să dobândească mult-râvnita diplomă de înnobilare, însoțită adesea de acordarea unui blazon nobiliar și de diferite avantaje fiscale. Cei din urmă n-au fost însă prea numeroși⁵, aceasta și deoarece caransebeșenii și lugojenii nu mai reprezentau o comunitate compactă, ale cărei servicii și cointerese erau avute în vedere de autoritatea centrală până în 1658, mai ales într-un finit cu o importanță militară deosebită.

În cele ce urmează, vom prezenta însă un caz în care doi caransebeșeni, aflați în pribegie de mai bine de opt ani, s-au bucurat, în urma serviciilor credincioase aduse principelui Transilvaniei nu numai de înnobilare și de acordarea unui blazon nobiliar, ci și de mai multe avantaje de ordin fiscal la 14 ianuarie 1667, prin diploma emisă la Târgu Mureș⁶, probabil cu ocazia Dietei Transilvaniei care își ținea lucrările acolo, principele ardelean Mihail Apafi i-a înnobilat pe frații Ioan și Petru Rácz (*Raț = Sârbu*)⁷, luând aminte

³Costin Feneșan, *Caransebeșul după Caransebeș - note cu privire la destinul nobilimii și orășenimii din Banatul Caransebeșului și Lugojului după anexarea de către Poartă, în „Patrimonium Banaticum”, vol. III, Timișoara, 2004, p. 85 și urm.*

⁴Vezi în acest sens două exemple din *Diplomatarium*-ul pregătit în vederea publicării de către Costin Feneșan. Astfel, la 8 iunie 1675, principele ardelean Mihail Apafi a reconfirmat nobilitatea fraților Petru, Sava, Radu și Matei Sebessi (*Sebeșanu*) alias Popa din Caransebeș, cărora li s-a conferit cu acest prilej și blazon nobiliar. La 15 august 1680, același principe Apafi a reconfirmat nobilitatea lui Petru Farkas (*Farcaș = Lupu*) alias Suciu, din Caransebeș, statut extins și asupra soției acestuia Tranda Iorga și a fiului lor, Gheorghe.

⁵În afară de cazul pe care îl prezentăm, în *Diplomatarium*-ul lui Costin Feneșan sunt cuprinse alte două diplome de înnobilare. Astfel, la 21 aprilie 1664, principele ardelean Mihail Apafi i-a înnobilat și le-a acordat blazon nobiliar lui Grigore Lugasi (*Lugojanu*) din Lugoj și fiului său Petru, iar la 25 noiembrie 1677 Ioan Preda din Caransebeș s-a bucurat de aceleași favoruri princiare.

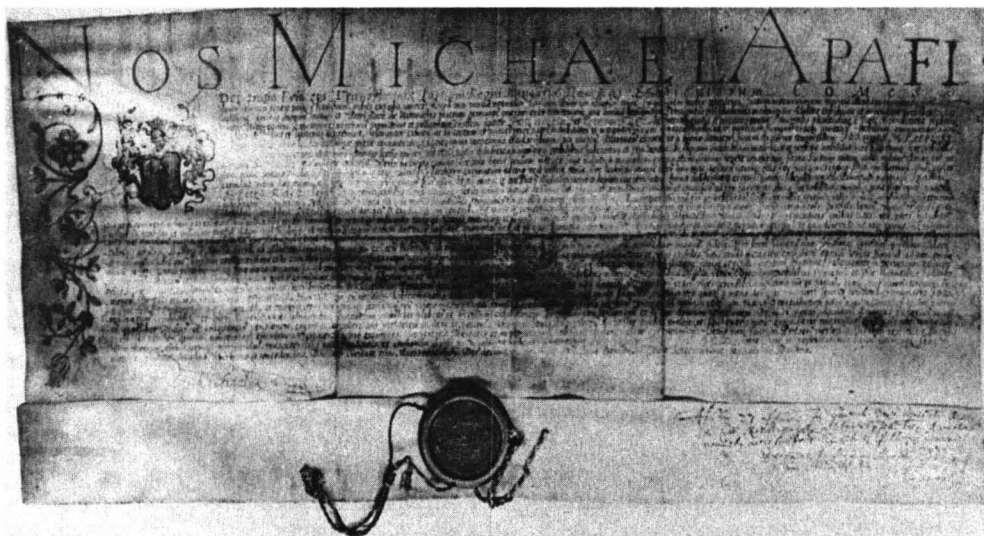
⁶Originalul se păstrează în prezent într-o colecție particulară. În anexă publicăm atât textul original, în limba latină, cât și traducerea în limba română.

⁷În Caransebeșul secolului al XVII-lea sunt atestate mai multe familii Raț (*Racz = Sârbu*), astfel că, în lipsa unor date suplimentare, socotim hazardată orice încercare de stabilire a unor conexiuni genealogice.

la „credința și serviciile credincioase ... începând cu vremea când, din bunătatea dumnezeiască, ținem frâiele principatului nostru”. Cu același prilej, principele ardelean le-a conferit celor doi frați originari din Caransebeș și un blazon nobiliar, anume „un scut militar de culoarea cerului, în al cărui câmp sau suprafață se vede un om în întregime, îmbrăcat cu o mantie și ținând îndreptat în sus un pumnal scos din teacă, iar deasupra scutului este așezat un coif militar cu viziera lăsată, înconjurat de o diademă regală frumos împodobită cu pietre prețioase și perle. Din vârful coifului pornesc însă benzi sau fâșii de diferite culori, înconjurând și împodobind cât se poate de frumos ambele laturi sau margini ale scutului, așa cum toate acestea pot fi văzute mai limpede și pictate în capul sau la începutul scrisorii noastre de față prin mâna iscusită și arta pictorului.” Chiar dacă meritele în urma cărora frații Ioan și Petru Raț s-au bucurat de înnobilare și de acordarea blazonului nobiliar nu sunt specificate în mod expres, reprezentarea heraldică - de altfel curentă în epocă - ne îngăduie să presupunem cu mult temei că este vorba, în principal, de servicii militare. Acestea vor fi fost de o însemnătate deosebită, de vreme ce principele a socotit cu cale să-i răsplătească pe cei doi frați caransebeșeni, pe lângă acordarea nobilității și a blazonului nobiliar, și prin avantaje de natură fiscală. Astfel, pentru casa pe care o stăpâneau în târgul Hunedoara, „pe strada numită în limba poporului strada Grecilor, în vecinătatea caselor lui Albert Orbonaș, pe de o parte, și Moise Mânda, pe de altă parte”, frații Ioan și Petru Raț au fost scutiți de principe „pe veci, de plata oricăror dări, taxe și contribuții ale noastră, atât obișnuite cât și extraordinare, de plata dării și a venitului Cămarii noastre, de îndeplinirea oricăror servicii plebeie și civile, de găzduirea oaspeților și primirea în acea casă, de asemenea de prestarea oricărei decime, none, quinte, quarte, dări după căpița de fân și împlinirea oricăror altor dări și colecte după ogoarele, alodiile, semănăturile și orice alte bunuri și pământuri de arătură, aflate între adevăratele hotare ale zisului târg Hunedoara, care țin de drept de acea casă, fiind stăpânite și cumpărate în bună rânduială.” În același timp, principele ardelean a poruncit „cu tărie ... comiților supremi și vicecomiților, juzilor și vicejuzilor nobililor, de asemenea dijmuiturilor și perceptorilor și încasatorilor din comitatul Hunedoarei ai oricărei contribuții și dări, precum și celor care se îngrijesc de găzduirea oaspeților și locțiitorilor lor”, la fel juzilor și juraților târgului Hunedoara, să nu încalce într-un mod oarecare scutirile fiscale și avantajele acordate fraților Ioan și Petru Raț.

La 27 ianuarie 1667 diploma de înnobilare și blazon a celor doi frați caransebeșeni a fost prezentată public în Dieta Transilvaniei de către protonotarul princiar Martin Sárpataki, fără să se fi formulat vreo obiecție cu

privire la legalitatea ei, odată cu aceasta dobândind efecte juridice depline și imediate. Despre rosturile ulterioare ale celor doi beneficiari și ale urmașilor lor nu mai știm, cel puțin deocamdată, nimic. Se poate însă presupune cu destul temei că, alături de alți foști concitadini din Caransebeș, ei au dus în continuare existența modestă a micilor nobili cu rosturi militare din părțile Hunedoarei. Nu excludem nici posibilitatea ca Ioan și Petru Raț sau urmași de-ai lor să fi revenit în vara târzie a anului 1688 în Caransebeșul natal, în furgoanele trupelor habsburgice, încercând să-și recupereze cu acest prilej bunurile abandonate în mod forțat în 1658⁸. Dar, cel puțin până în prezent, ne lipsesc dovezi în acest sens.

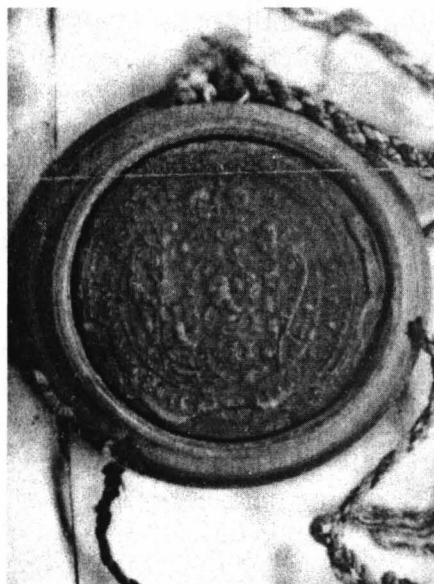

**DIPLOMA DE ÎNNOBILARE ȘI BLAZON A FRAȚILOR IOAN ȘI PETRU RAȚ
DIN CARANSEBEȘ**

⁸Cu privire la acțiunea revendicativă a caransebeșenilor reveniți din pribegie în 1688, cf. Costin Feneșan, *Caransebeșul la începutul celei de-a doua stăpâniri habsburgice (1688)*, în „Revista Istorică”, tom VII, nr. 1-2, 1996, p. 73-85.

**BLAZONUL NOBILIAR ACORDAT ÎN 1667 FRĂȚILOR
IOAN ȘI PETRU RAȚ DIN CARANSEBEȘ**

**SIGILIUL PRINCIAR ATÂRNAT DE VALIDARE
A DIPLOMEI DIN 1667**

1667 ianuarie 14, Târgu Mureș

Mihail Apafi I, principele Transilvaniei, îi înnobilează și le acordă blazon nobiliar fraților Ioan și Petru Raț (*Rácz*) din Caransebeș și scutește casa lor aflată în târgul Hunedoara, împreună cu toate pământurile ce țin de aceasta, de plata oricăror dări și taxe, precum și de prestarea unor servicii publice.

Original pe pergament păstrat într-o colecție particulară; sigiliul în ceară roșie, într-o capsulă din lemn, este atârnat de document cu șnur de mătase de culoare roșie și verde.

NOS, MICHAEL APAFI, Dei gratia princeps Transylvaniae, partium regni Hungariae dominus et Sicularum comes etc., memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis, quod cum nos, ad nonnullorum fidelium dominorum consiliariorum nostrorum singularem nobis propterea factam intercessionem, tum vero attentis et consideratis fidelitate fidelibusque servitiis strenuorum *Joannis et Petri Racz de Karansebes*, fratrum germanorum, quae ipsi ex eo toto tempore quo divina benignitate Principatus nostri habenas moderamur fideliter exhibuisse et impendisse, perhibentur ac deinceps quoque eadem se praestituri et impensuri promittunt et pollicentur, eosdem igitur *Joannem et Petrum Racz*, de speciali gratia et potestatis nostrae principalis plenitudine, e statu et conditione plebea, in qua nati sunt et hactenus extiterunt, clementer eximentes ac in coetum et numerum verorum, natorum, indubitatorum et insignitorum regni nostri Transylvaniae et partium Hungariae eidem annexarum nobilium annumerandos, aggregandos, cooptandos et adscribendos duximus, prout annumeramus, aggregamus, cooptamus et adscribimus, decernentes expresse ut à modo deinceps, successivis semper temporibus, iidem *Joannes et Petrus Ràcz* haeredesque et posteritates ipsorum utriusque sexus universi pro veris, natis et indubitis nobilibus habeantur et reputentur.

In Signum autem huiusmodi verae et perfectae nobilitatis eorum haec arma sive nobilitatis insignia, scutum videlicet militare coelestini coloris, in cuius campo sive area homo quidam integer, sago indutus, pugionem evaginatum sursum tenere conspicitur, supra scutum autem galea militaris clausa est posita, quam contegit diadema regium gemmis atque unionibus decenter exornatum, ex cono vero galeae teniae sive lemnisci variorum colorum hincinde defluentes utrasque oras sive margines scuti pulcherrime ambiunt et exornant, prout haec omnia in capite sive principio

praesentiarum literarum nostrarum docta manu et arte pictoris clarius expressa et depicta esse cernuntur, animo deliberato et ex certa scientia liberalitateque nostra principali memoratis *Joanni et Petro Racz* haeredibusque et posteritatibus ipsorum utriusque sexus universis gratiose dedimus, donavimus et contulimus, annuentes et concedentes ut ipsi praescripta arma sive nobilitatis insignia more aliorum, verorum, natorum, indubitatorum insignitorumque nobilium armis utentium ubique in praeliis, hastiludiis, torneamentis, duellis, monomachiis et aliis quibusvis exercitiis militaribus et nobilitaribus, sigillis, vexillis, cortinis, velis, auleis, annulis, clypeis, tentoriis, domibus, sepulchris, generaliter vero quarumlibet rerum et expeditionum generibus, sub merae et perfectae nobilitatis titulo, quo eos ab universis et singulis cuiuscunque status, conditionis, gradus, honoris, ordinis, officii, dignitatis et praeeminentiae homines existant, insignitos dici, teneri, nominari et reputari volumus ferre et gestare omnibusque et singulis iis honoribus, gratiis, privilegiis, indultis, libertatibus, immunitatibus et praerogativis, quibus caeteri veri, nati, indubitati insignitique nobiles et militares praefati regni nostri Transylvaniae et partium Hungariae eidem annexarum liomines quomodocunque de iure et ab antiqua consuetudine utuntur, fruuntur et gaudent, perpetuo uti, frui et gaudere valeant atque possint.

Et nihilominus, pro ampliori gratiae et munificentiae nostra principalis erga praefatos *Joannem et Petrum Racz* (expressione)¹ domum eorundem in oppido Vajda Hunyad et platea vulgo Görög uca vocata, in vicinitatibus domorum Alberti Orbonas ab una ac Moyszi Menda partibus ab altera, in comitatu Hunyadiensis existentem habitam, ab omni censuum, taxarum et contributionum nostrarum tam ordinariarum quam extraordinariarum subsidiiqua et lucri Camerae nostrae solutione, servitiorum quorumlibet plebeorum et civilium exhibitione hospitum condensatione et in eam domum receptione, vineas, item agricolationes, allodiaturas, seminaturas et alias quasvis haereditates et terras arabiles, intra veras metas territorii dicti oppidi Vajda Hunyad, ad eandem domum de iure tentas et possessas ac bono modo comparatas, ab omni decimarum, nonarum, quintarum, quartarum, capetiarum ac aliarum quarumlibet datiarum et collectanearum exhibitione iurisque et census montani solutione clementer in perpetuum eximendos, supportandos, libertandos et nobilitandos duximus, prout eximimus, supportamus, libertamus et nobilitamus per praesentes.

Quocirca vobis, fidelibus nastris spectabilibus, magnificis, generosis, egregiis et nobilibus, supremis et vice comitibus, iudicibus viceiudicibusque nobilium, item decimatoribus et quarumvis contributionum ac exactionum

perceptoribus et exactoribus comitatus Hunyadiensis, necnon hospitiorum distributoribus et eorum vices gerentibus, modernis videlicet et futuris quoque, pro quovis tempore constituendis, providis etiam iudici et iuratis oppidi Vajda Hunyad praesentem notitiam habituris, nobis dilectis, harum serie committimus et mandamus firmiter, quatenus vos quoque à modo deinceps, successivis semper temporibus, annotatos *Joannem et Petrum Racz* haeredesque et posteritates ipsorum utriusque sexus universos ratione praespecificatae domus haereditatumque quarumvis ad eandem pertinentium ad nullam censuum, taxarum et contributionum nostrarum tam ordinariorum quam extraordinariorum subsidii et lucri Camerae nostrae solutionem, servitorum quorumlibet plebeorum et civilium exhibitionem, hospitum condescensionem et in eam domum receptionem, decimarum, nonarum, quintarum, quartarum, capetiarum ac aliarum quarumlibet datiarum et collectanearum pensionem cogere et compellere aut propterea eosdem in personis rebusque et bonis suis universis impedire, turbare, molestare seu quovis modo damnificare praesumatis vel sitis ausi modo aliquali, sed eandem domum universasque eiusdem appertinentias pro exemptis, supportatis, libertatis et im perpetuum nobilitatis habere debeatis et teneamini. Secus non facturi. Praesentibus perlectis, exhibenti restitutis. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam praesentes literas nostras pendentis et authentici sigillii nostri munimine roboratas menoratis *Joanni et Petro Racz* haeredibusque et posteritatibus ipsorum utriusque sexus universis gratiose dandas duximus et concedendas. Datum in civitate nostra Marusvasarhely, die decima quarta Januarii, anno Domini millesimo sexcentesimo sexagesimo septimo.

Michael Apafi ppr.

Însemnare pe plicatură

Anno 1667, 27. Januarii, in generali dominorum regnicolarum Dieta, in civitate Maros-Vásárhely celebrata, praesentes literae armales nominibus introscriptorum exhibitae, publicatae, nemine contradicente. Extradatae per magistrum Martinum Sárpataki, illustrissimi domini, domini principis Transylvaniae prothonotarium ppr.

¹ Textul șters; întregire după sens.

Traducere

Noi, Mihail Apafi, din mila lui Dumnezeu principe al Transilvaniei, domn al părților din regatul Ungariei și comite al secuilor etc., dăm de știre făcând cunoscut prin cuprinsul scrisorii de față tuturor cărora li se cuvine, că noi, la rugămintea făcută nouă în chip deosebit în această privință de către mai mulți domni credincioși consilieri ai noștri, precum și luând aminte și ținând seama de credința și de slujbele credincioase ale vrednicilor Ioan și Petru Raț din Caransebeș, frați buni, pe care aceștia, după cum se știe, le-au făcut și le-au adus cu credință, începând cu vremea de când, din bunătatea dumnezeiască, ținem frâiele principatului nostru, (slujbe) pe care au promis și s-au oferit că le vor face și le vor aduce chiar și mai apoi, așadar pe acești Ioan și Petru Raț, din milostivirea noastră deosebită și din deplinătatea puterii noastre princiare, i-am ridicat cu îndurare din starea și condiția plebee în care s-au născut și au trăit, până acum și am hotărât să-i numărăm, să-i alăturăm, să-i cooptăm și să-i înregistrăm în ceata și numărul adevăraților, născuților, neîndoielnicilor și deosebiților nobili ai țării noastre a Transilvaniei și a părților din Ungaria care îi sunt alăturate, după cum îi numărăm, îi alăturăm, îi cooptăm și îi înregistrăm, hotărând în chip deosebit ca, de acum înainte și pentru vremurile care urmează, aceeași Ioan și Petru Raț, precum și toți moștenitorii și coborâtorii lor de ambele sexe, să fie socotiți și cunoscuți drept adevărați, născuți și neîndoielnici nobili.

Iar ca semn al acestei adevărate și desăvârșite nobilități a lor, le-am dat, le-am dăruit, și le-am hărăzit cu milostivire, cu chibzuință și dintr-o anumită știință și dărnicie princiară ale noastre, amintiților Ioan și Petru Raț, precum și tuturor moștenitorilor și coborâtorilor lor de ambele sexe, acest blazon sau însemn al nobilității, anume un scut militar de culoarea cerului, în al cărui câmp sau suprafață se vede un om în întregime, îmbrăcat cu o mantie și ținând îndreptat în sus un pumnal scos din teacă, iar deasupra scutului este așezat un coif militar cu viziera lăsată, înconjurat de o diademă regală frumos împodobită cu pietre prețioase și perle. Din vârful coifului pornesc însă benzi sau fâșii de diferite culori, înconjurând și împodobind cât se poate de frumos ambele laturi sau margini ale scutului, așa cum toate acestea pot fi văzute înfățișate mai limpede și pictate în capul sau la începutul scrisorii noastre de față prin mâna, iscusită și arta pictorului. De asemenea, încuviințăm și hărăzim ca aceștia (Ioan și Petru Raț) să ducă și să poarte amintitul blazon sau însemn al nobilității, după obiceiul celorlalți, adevărați, născuți, neîndoielnici și deosebiți nobili care folosesc blazonul,

pretutindeni în lupte, jocuri cu lancea, turniruri, dueluri, lupte individuale și orice altfel de activități militare și nobiliare, pe sigilii, steaguri, draperii, covoare, cortine, inele, scuturi, corturi, case, morminte și îndeobște pe orice fel de lucruri și lucrări, sub chipul adevăratei și desăvârșitei nobilități care îi deosebește de toți și de fiecare dintre oamenii de orice stare, condiție, rang, onoare, rând, slujbă, demnitate și treaptă ar fi, și vrem să li se zică, să fie socotiți, numiți și cunoscuți în acest fel și să fie în stare și să se poată folosi și bucura pe vecie de toate și de fiecare dintre acele onoruri, milostiviri, privilegii, scutiri, libertăți, imunități și prerogative, de care se folosesc, beneficiază și se bucură în orice chip, de drept; și după vechiul obicei, ceilalți adevărați, născuți, neîndoielnici și deosebiți nobili și oșteni ai pomenitei țări ale noastre a Transilvaniei și a părților din Ungaria care îi sunt alăturate.

De asemenea, spre o mai mare mărturie a milostivirii și dărnicii noastre princiare față de sus-amintiții Ioan și Petru Raț, am hotărât cu îndurare ca, după casa acestora, care se află și pe care o stăpânesc în târgul Hunedoara și comitatul Hunedoarei, anume pe strada numită în limba poporului strada Grecilor, în vecinătatea caselor lui Albert Orbonaș, pe de o parte, și Moise Mânda, pe de altă parte, să fie scutiți, iertați, eliberați și nobilitați pe veci de plata oricăror dări, taxe și contribuții ale noastre, atât cele obișnuite cât și cele extraordinare, de plata dării și a venitului Cămării noastre, de îndeplinirea oricăror servicii plebee și civile, de găzduirea oaspeților și primirea lor în acea casă, de asemenea de prestarea oricărei decime, none, quinte, quarte, dări după căpița de fân și împlinirea oricăror altor dări și colecte după ogoarele, alodiile, semănăturile și orice alte bunuri și pământuri de arătură aflate între adevăratele hotare ale teritoriului zisului târg Hunedoara, care țin de drept de acea casă, fiind stăpânite și cumpărate în bună rânduială, după cum îi scutim, îi iertăm, îi eliberăm și îi nobiliim prin scrisoarea de față.

De aceea, prin scrisoarea de față vă punem în vedere și vă poruncim cu tărie vouă, credincioșilor noștri, cinstiților, măreților, de nobil neam, aleșilor și nobililor, comiților supremi și vicecomiților, juzilor și vicejuzilor nobililor, de asemenea dijmuitorilor și perceptorilor și încasatorilor din comitatul Hunedoarei ai oricăror contribuții și dări, precum și celor care se îngrijesc de găzduirea oaspeților și locțiitorilor lor, anume atât celor de acum cât și celor din viitor, care vor fi rânduiți în cursul vremii, de asemenea chibzuiților jude și jurați ai târgului Hunedoara, care vor vedea scrisoarea de față, nouă iubiți, ca, de acum înainte și pentru vremurile care

vor urma, voi să nu îndrăzniți și nici să cutezați într-un fel oarecare, ca pe amintii Ioan și Petru Raț, precum și pe toți moștenitorii și coborâtorii lor de ambele sexe, să-i siliți și să-i constrângeți sau să-i împiedicați, tulburați, supărați sau păgubiți, din această cauză într-un mod oarecare în persoana și toate lucrurile și bunurile lor în ceea ce privește scutirea amintitei case și a oricăror bunuri care țin de aceasta de la plata oricăror dări, taxe și contribuții ale noastre, atât cele obișnuite cât și cele extraordinare, de la plata dării și a venitului Cămării noastre, de la împlinirea oricăror servicii plebee și civile, de la găzduirea oaspeților și primirea lor în acea casă, de la prestarea oricărei decime, none, quinte, quarte, dări după căpița de fân și împlinirea oricăror altor dări și colecte, ci sunteți obligați, datori și trebuie să socotiți, scutită, iertată, eliberată și nobilitată pe veci acea casă și tot ceea ce ține de aceasta. Altfel să nu se facă. După citirea scrisorii din față, să o restituiți celui care a înfățișat-o. Spre amintirea și tăria veșnică a acestui lucru am hotărât să dăm și să hărăzim cu milostivire această scrisoare a noastră, a cărei tărie am sporit-o și prin atârnarea sigiliului nostru autentic, amintiților Ioan și Petru Raț, precum și tuturor moștenitorilor și coborâtorilor lor de ambele sexe. Dată în orașul nostru Târgu Mureș, în a patrusprezecea zi a lui ianuarie, în anul Domnului o mie șase sute șasezeci și șapte.

Mihail Apafi ppr.

Însemnaxe pe plicatură

Această scrisoare de blazon, cu numele scrise în interiorul ei, a fost înfățișată și făcută publică în anul 1667, în 27 ale lui ianuarie, în Dieta generală a domnilor regnicolari ținută în orașul Târgu Mureș, fără a se ridica vreo împotrivire. Eliberată de magistrul Martin Sárpataki, protonotar al preavestitului domn, al domnului principe al Transilvaniei ppr.

DER ADELS - UND WAPPENBRIEF FLÜCHTIGER BANATER RUMÄNEN (1667)

Zusammenfassung

Nach der kampflosen Übergabe des Karansebesch-Lugoscher Banats an die Pforte (1658) sahen sich die Adeligen und die meisten der dortigen Stadtbewohner gezwungen, sich ins benachbarte Siebenbürgen zu retten, und dort ein neues Dasein zu beginnen. Wer über einen Adels - und Wappenbrief verfügte, war bestrebt sich diesen durch den siebenbürgisehen Fürsten, bestätigen und erneuern zu lassen, um sozial und auch wirtschaftlich sichergestellt zu sein. Andere hingegen waren bemüht eine derartige fürstliche Gunst durch verschiedene vorwiegend aber militärische Leistungen zu erreichen. Den wenigsten ist aber dieses Vorhaben weit von der alten im militärischer Hinsicht wichtigen Heimat gelungen. Zu den Ausnahmen zählen zwei in Karansebesch gebürtige Brüder, Johann und Peter Racz (*Raț* = *Sârbu*), die infolge ihrer Verdienste (womöglich militärischer Natur) vom siebenbürgischen Fürsten Michael Apafi I. am 14. Januar 1667 einen Adels - und Wappenbrief, erhalten haben. Als besondere fürstliche Gunst wurde das im Marktflecken Hunedoara (*Vajdahunyad*) befindliche Haus der beiden Brüder mit dem dazu gehörigen Grund und Ackerboden von allen Steuerpflichten, Abgaben und sonstigen Dienstleistungen freigesprochen, Zeuge der in einer Privatsammlung aufbewahrte Adels - und Wappenbrief dessen lateinische Originalfassung und Übersetzung ins Rumänische mit einem einführenden Kommentar veröffentlicht werden.